СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVIII. Ч. 181. Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 6 серпня 1930. VOL. XXXVIII. No. 181. Jersey City, N. J., Wednesday, August 6, 1930. THREE CENTS.

КАТАСТРОФАЛЬНЕ ПОЛОЖЕННЯ ФАРМЕРІВ ІЗЗА ПОСУХИ

ВИПРОДУЮТЬ ХУДОБУ, БО НЕМА ДЕ ЇЇ ПАСТИ, ЯК НЕ БУДЕ ДОЩУ, ПРОПАДЕ ВСЯ КУКУРУДЗА.

ВАШИНҐТОН. — Відомости, які доходять зі стейтів Огайо, Мериленд, Вірджінія й інших, доносять, що теперішня посуха грозить фармерам великою катастрофою. Вже тепер богато задовжених фармерів покинуло фарми і шукають роботи, щоби виживити свої родини. З ріжних боків урґують уряд, щоби виасиґнував більші суми на розбудову робіт, щоби дати фармерам якусь роботу, особливо тим, які вже не мають ніяких виглядів, бо посуха знищила їх засіви.

Коли посуха потреває ще яких 10 днів, то цього року не буде ніякого збору кукурудзи. Вже тепер не стає молока, а цю недостачу готові відчути міста дуже болючо вже в найближчім часі. Фармери не мають чим годувати молочних коров.

ПЛАТЯТЬ ПО 5 ЦЕНТІВ ЗА СКЛЯНКУ ВОДИ.

ВІЛІНҐ (Вест Вірджінія). — Тут треває така посуха, що візвано до повороту всю вогневу сторожу, яка пішла на відпустку, бо боїться, що ліси та поля зачнуть горіти.

Посуха довела до того, що тут платять по деяких місцях по 5 центів за скланку звичайної води.

МОКРА ПЛЯТФОРМА РУЗВЕЛТА.

САВТГЕМПТОН (Лонґ Айленд). — Нюйорський ґовернор Рузвелт мав тут розмову з бувшим ґовернором Смитом. Рузвелт кандидуватиме знову на ґовернора й стоятиме за знесення прогибіції й зменшення оплат за електрику й інші річи конечної публичної потреби.

ЛИНДБЕРҐОВА ЖІНКА ЛІТАЄ.

НЮ ЙОРК. — Чарлз Линдберґ купив для своєї жінки літак, на якім Миссис Линдберґ буде далі вчитися літати, бо хоче здати іспит на летуна. Линдберґ, жінка й їхній малий синок полетять новим літаком до Норт Гейвен, де є літний дім тестя Линдберґа.

ЗАПЛАТИВ $12,000 ЗА УРЯД СУДДІ.

НЮ ЙОРК. — Окружний прокуратор Крен розсліджує справу з бувшим маґістратським суддею Джорджом Евалдом, котрий мав заплатити комішенерови Мартинови Гілі $12,000, за те, що зістав суддею.

Викрили, що в тім часі, коли Евалд зістав суддею, Гілі вложив на свою щадничу книжочку двома наворотами по $5,000.

ВКРАЛИ ДОРОГОЦІННОСТИ ВАРТОСТИ $80,000.

МЕМЕРОНЕК (Ню Йорк). — Не зловлені досі злодії викрали з дому богатого купця Горста дорогоцінности, які вартують понад $80,000.

ВЕРНУЛО 125,000 ЛЮДЕЙ ДО РОБОТИ.

ДІТРОЙТ. — По робітничих феріях принято до автомобілевих дітройтських фабрик 125,000 робітників до роботи. Працюватимуть по 4 і 5 днів на тиждень.

ПРОДАЛА ТЮРМУ.

ОБОРН (Ню Йорк). — Одна жінка, яка відсиділа вязничну кару в оборнській тюрмі, а якої імени вязничний заряд на разі не хоче виявити, вийшовши з вязниці, зробила не злий бизнес. Ото продала „свою реальність" в Оборн і знайшлися такі люде, що ту реальність купили. Коли купивші прибули до Оборн, щоби перебрати будинок, переконалися, що тим будинком під ч. 50 Вол ст. є оборнська тюрма.

КОЛИ ХТО РОБИТЬ НАРАЗ ДВІ РОБОТИ.

ІВЕНСТОН (Ілинойс). — Е. Ф. Джіліс дуже здивувався, коли пробудився і побачив, що він знаходиться у шпиталі з обвязаною головою. Йому сказали, що витягнули його непритомним з автомобілю, розбитого об дерево. Разом з тим пригадали йому, що він держав в одній руці запальничку, а в другій циґаретку. Тоді він вже пригадав собі, як він, замісць держати руки на кермі автомобілю, закурював двома руками циґаретку. Наслідком цеї нерозваги наступила катастрофа.

ПРОДАВАТИМУТЬ ҐАЗОЛІНУ Й ҐУМОВІ КОЛЕСА.

НЮ ЙОРК. — Стендард Ойл оф Ню Джерзі завела новість у своїх ґазолінових стаціях. Ото попри ґазоліну продаватимуть там також ґумові колеса. Тусаму новість впроваджують тепер і інші компанії,

УСПОКОЮВАВ ЛЮДЕЙ ГРОЮ НА ФЛЄТІ.

НЮ ЙОРК. — До Ню Йорку прибули з Італії перші очевидці недавнього страшного землетрусу. Вони оповідають, що найбільше лиха було з тим, що годі було успокоїти людей, особливо жінок, котрі попадали в божевілля і гістерію. Миссис Беровс розповідає, що один американський турист вийшов на балькон і грав спокійно на флєті, щоби в той спосіб відвернути увагу людей хоч на хвилину від катастрофи і дати їм нагоду опамататися.

НЕМА СПОКОЮ В ІНДІЇ.

Після демонстрації в Бомбею, підчас якої було поранено 300 Індусів, становище залишається напруженим. Всі думають, що навіть колиб Ганді закликав до перемиря, то Індуси-націоналісти його не послухають, а будуть продожувати боротьбу з Анґлією. Націоналістичний конґрес рішив зорганізувати свій уряд Індії, який буде збирати податки для себе.

ПОМЕР З. ВАҐНЕР.

В Німеччині, в Бейруті, помер Зіґфрід Ваґнер, відомий німецький композитор. Він був сином знаменитого німецького композитора Ріхарда Ваґнера та внуком також знаменитого композитора Ліста. Але від своїх предків не унаслідив він їх ґенія, а мав посередній талан.

Усе своє життя Зіґфрід Ваґнер присвятив популяризації творів його батька й помер у часі приготовання великого музичного свята з нагоди річниці смерти Ріхарда Ваґнера. Прожив покійний 61 літ.

КОМУ ПОЗИЧАЮТЬ.

Мала австрійсько-німецька република має одержати заграничну позичку у висоті 60 міл. долярів. „Моцарствова" Польща даром добиваеться від кількох літ позички серед капіталістів і банкирів світа. Оба поборюючі себе політичні польські табори скидають вину на своїх противників, доказуючи, що їхня саме діяльність підкопує кредит Польщі за границею.

ІЗ КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ ЗАКАРПАТТЯ.

Українське життя на Закарпатті міцніє з кожним днем. Ужгородська преса подає, що в Рахові зорганізовано Т-во „Січ", такеж товариство повстало і в Квасах та Бичкові і Ясені. В Требушанах відограно драму Ів. Франка „Украдене щастя", цю саму драму виставлено в Рахові. У темнім гірськім селі Біліні, де досі ніхто не бачив театральної вистави, аматорський гурток з Рахова відограв комедію „Жінка горою". Читальні „Просвіти" зростають.

РЕКОРДОВИЙ ЗЛОДІЙ.

Військовий суд у місті Бресчія (Італія) засудив Івана Бянчетті на 6 місяців вязниці. Цей присуд, то вже 99. присуд у житті 63-літнього злодія. Від часу, як його у 23 році життя вперше засуджено на 2 місяці арешту, цей злодій відсидів уже майже 30 років у вязницях і скільки разів його звільнено, він наново займався крадіжю й попадав під суд.

КАТАСТРОФА В КОПАЛЬНІ.

Із Найроде повідомляють, що загалом зпід звалищ копальні добули 142 трупів. Працюють далі, щоби добути ще 49 трупів.

Дня 13. липня відбувся похорон жертв копальнаної катастрофи в Найроде при участи 20 тисяч мешканців околичних гірничих осель. Були представники уряду Німеччини та Прусії і делеґації краєвих і міських влад. Підчас похорону зомліло 50 людей. Їх відвезла із цвинтаря ратункова стація. Домовини з небіщиками інших громад відвезли автобусами до тих громад.

ШОВІНІСТИЧНЕ ЗАСЛІПЛЕННЯ В ШКІЛЬНИЦТВІ МІСТА ЛЬВОВА.

Українська дівчина-сирота Марія Кульматицька має опікуна Поляка Бл. Я. Кубалю. Опікун зголосив минулого року її вступлення до державної жіночої семинарії ім. Асника, але панни Кульматицької туди не приняли тому, що вона Українка. У відповідь на це опікун вніс рекурс до кураторії. Наслідком рекурсу панна Кульматицька стала ученицею названої семинарії, де з успіхом покінчила перший рік. Цього року відмовила їй дирекція права вписатися на другий рік семинарії знов тому, що вона Українка (ми скажемо: тому, що вона ще Українка! — Ред.). Опікун знову віднісся в цій справі рекурсом до кураторії. Та мабуть цим разом і рекурс не поможе, бож дівчина ні не думає зміняти обряду та народности. Опікун твердить, що перейде з рекурсом усі інстанції, а потім віднесеться як Поляк до Ліґи Націй в обороні прав української учениці.

КЛОПІТ СТАРОЇ ПАННИ.

У Базилеї, в Швайцарії, одна стара панна мала у своїм домі аж 40 котів і опікувалась ними довший час. Недавно ця панна утратила маеток і не могла удержувати ціле котяче стадо та порішила позбутись його. Вона замкнула котів у кімнаті і відкрутивши закрутки проводів, хотіла потруїти своїх любимців. Другого дня панна запримітила, що 39 котів погинули від ґазу, а один найсильніший кіт лежить хорий, але живий і мявкає жалібно. Панна розплакалась, кинулась ратувати кота, але сама, затроєна ґазом, упала непритомна і її відвезено до лічниці, а останнього кота уратовано від траґічної смерти.

ГРЕЦЬКИЙ ЛЯНДРІ.

У грецькім місті Кукуші арештовано Петра Коляксіса, який був 8 разів жонатий і вбив своїх 6 жінок, а сема втікла у хвилі, коли він хотів її задушити, та повідомила про те поліцію. При ревізії у цього грецького Ляндрі найдено цілі скрині любовних листів ріжних жінок. Петро Коляксіс має тепер заледви 38 років, є дуже вродливий і мав велике щастя в жінок.

КАТАСТРОФА КОРАБЛЯ НА ДУНАЮ.

З Білгороду повідомляють, що недалеко села Сурдук на кораблі, що плив Дунаєм, вибух котел бензини, що спричинило катастрофу цілого корабля. Вибух був такий сильний, що чути було на просторі 10 квадр. км. Підчас катастрофи згинуло 8 осіб.

ПРОТИБОЛЬШЕВИЦЬКА ОРҐАНІЗАЦІЯ МОЛОДІ НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ.

„Комуніст" повідомляє, що на Радянській Україні викрили протибольшевицьку орґанізацію молоді. До неї належало кілька шкіл, а осередок мала в Мелітополі. Назва її була „Протижидівський Союз" (?). На тайних зборах виголошували протибольшевицькі реферати, молодь нищила портрети Леніна, Сталіна й інших комуністичних діячів, а серед населення поширювала відозви, що заповідоли близький упадок комунізму та привернення незалежности України. До орґанізації належало около 600 учнів.

МОРАЛЬНІСТЬ У НІМЕЧЧИНІ.

Статистика виказує, що річно в Німеччині вмирає 25,000 жінок наслідком штучного усунення плоду при помочі покутних, некваліфікованих акушерок. Річно в Німеччині арештується 900 гомосексуалістів, а майже 5,000 осіб за ріжні інші злочини на еротичному тлі.

АРЕШТУВАННЯ В РОГАТИНЩИНІ.

Дня 2. липня в Рогатині явились поліційні аґенти з Чорткова і на спілку з рогатинською поліцією арештували Любомира Прокоповича та студента Осадчука. Перед арештуванням в їх домах переведено ревізії, які не дали ніякого висліду. Ці арештування в Рогатині стоять у звязку з арештуванням студента Чорнія в Чорткові.

НАСЕЛЕННЯ ПОЛЬЩІ.

„Вядомосці Ґеоґрафічне" подають, що населення Польщі що року збільшуеться на 420,000 осіб. Дня 1. січня 1929 р. Польща мала 30,408,248 населення, з чого 19,453,738 римокатоликів, цебто заледви 64%. Що року родиться в Польщі понад пів міліона дітей.

БЕРЛІН РАДІЄ ЗІ ЗВІЛЬНЕННЯ НАДРЕНЩИНИ.

Дня 1. липня з нагоди звільнення Надренщини Берлін улаштував у „Люстґартені" величаве свято. В год. 11. військо перемаширувало через місто до церков, де відправлено богослуження. Після богослуження в „Люстґартені" військо віддало почесні сальви, а надберегом ріки артилерія віддала 21 гарматніх стрілів. Непроглядні маси народу відповіли на стріли невгаваючим: „Гох"! Цілий день у Берліні дзвонили радісно дзвони всіх святинь.

КРІВАВА ПОМСТА.

Адольф Трохимяк, різник зі Львова, мав свої порахунки з Еміліяном Пелехом, який перед роком поранив його брата. Дня 1. квітня ц. р. Адольф Трохимяк у пяному стані стрінув свого ворога і не думаючи довго, вдарив його кілька разів палицею по голові і вбив на місці. Вбийник станув перед львівським трибуналом і хоч боронився тим, що злочин виконав у пяному стані, то суд засудив його на 5 літ вязниці.

З БІЛОРУСЬКОГО ЖИТТЯ.

У Вильні сконфісковано білоруський журнал „Беларуская Криніца" за статтю „Беларускае поленофільство". — Польський уряд задумує утворити у Вильні білоруську учительську семинарію і в тій цілі до Варшави покликано професора Астровського. — На Ольшанськім кладовищі у Празі поставлено памятник на гробі голови ради Білоруської Народньої Республики, Петра Кречевського, який перед 3 роками помер на еміґрації.

200 ГАДИН НАПАЛО НА СЕЛЯНИНА.

У селі Віленбах, біля Авгсбурґа, селянин Фербер із сином розкидав копицю сіна. Нараз безчисленна скількість гадин кинулася на них. Селянина вкусило богато гадин, а сина навіть не торкнули. На крик нападених збіглися сусіди і підпалили сіно. В огні згоріло около 200 гадин.

БОЛЬШЕВИКИ РОЗСТРІЛЮЮТЬ СТРАЙКАРІВ

ЧЕРВОНІ ВІЙСЬКА ВБИЛИ 200 РОБІТНИКІВ ЗА ТЕ, ЩО ВОНИ ВИЙШЛИ НА СТРАЙК.

БУКАРЕШТ (Румунія). — До чорноморського порту Констанца прийшов з Одеси італійський пароплав „Веста". Залога пароплава розповідає, що в Одесі робітництво вийшло на страйк. Та 25. липня большевики прислали війська для розгону мирної демонстрації страйкарів. Робітники боронилися від нападу червоних жовнірів зпочатку камінями, а потім утворили на вулицях барикади, зпоза яких почали відбиватися від нападаючих на них військ.

Завзята бійка між військами та робітниками тревала цілу ніч на 26. липня. На ранок большевики прислали свіжі війська з околиць Одеси, які після обстрілу робітничих барикад зі скорострілів та рушниць пішли в атаку на робітників. Тревала недовга й нерівна крівава боротьба, підчас якої жовніри баґнетами кололи робітників. Італійці кажуть, що між робітниками нараховується більше як 200 вбитих і кількасот тяжко поранених.

Чекісти й війська арештували кількасот робітників. Ці відомости не могли своєчасно попасти за границею, бо й у місцевій пресі їх не було. Большевицька цензура не пропускає їх до загального відома.

ІНДУСИ БЮТЬСЯ З МАГОМЕДАНАМИ.

БОМБЕЙ (Індія). — В Балілі Індуси врядили величезну націоналістичну демонстрацію. Коли пятнацять-тисячний їх похід підійшов до площі, на якій стоїть магомеданська мошея, то магомедане напали на Індусів. Вивязалася така завзята бійка, що поліції довелося стріляти в натовпи, щоби припинити ворохобню.

В наслідок цієї сутички зістало пятеро вбитих та шіснацятеро тяжко покалічених учасників бійки.

З Лягору повідомляють, що делеґація від двох індуських племен у районі Дераґазіхан звернулася до ґубернатора провінції Пунджаб з предложенням своїх послуг для боротьби з Індусами націоналістами-ворохобниками. Ці племена віддають до розпорядимости ґубернатора 20,000 піхоти й 500 кавалеристів. Вони вважають, що націоналістична активність загорільців Індусів завдає велику шкоду самій Індії.

СПОДІВАЮТЬСЯ ПОЛЕКШЕННЯ.

ПАРИЖ (Франція). — Майже всі европейські держави зацікавлені комісією, яку призначив президент Гувер для остаточного ураґулювання митних тариф. В Европі сподіваються, що ця комісія переведе ревізію митних оплат так, що вони задовольнять інтереси Америки й узглянять інтереси европейської торговлі з Америкою.

МУСОЛІНІ ПОСОБЛЯЄ БОЛЬШЕВИКАМ.

РИМ (Італія.) — Між Італією та радянщиною підписано торговельний договір. Італійське правительство ґарантує 75% кредитів, які італійські торговельні фірми та банки дадуть большевикам. Тут ніхто не заховує того, що тепер Італія сподівається на оживлення своеї торговлі з большевиками, після того, як Америка починає обмежувати радянський імпорт до неї.

НІМЕЧЧИНА СКОРОЧУЄ ВИТРАТИ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Щоби скоротити витрати на військові маневри в біжучому році, уряд ухвалив покликати до маневрів лише дві дивізії з армії. Всі штабові старшини й старші полеві начальники з інших дивізій мають прибути на маневри. Кожен з них буде брати активну участь у маневрах таксамо, начеб він був зі своєю частиною.

Такий спосіб маневрів збереже величезні витрати, яких потрібують 8 дивізій на перевіз їх, полеве харчування й інші витрати, звязані з маневрами. Отже замісць 10 дивізій у маневрах візьме участь лише дві дивізії, постійно розташовані в районі маневрів. При кінці маневрів до армії приїде президент републики, фельдмаршал Гінденбурґ.

НОВИЙ ЗЕМЛЕТРУС.

РИМ (Італія). — Легке потрясення землі в районах, навіщених недавно землетрусом, викликало великий переполох серед населення. Населення боїться лишитись у своїх домах, памятаючи страшні картини останнього землетрусу.

СТИНАЮТЬ ГОЛОВИ КОМУНІСТАМ.

ГАНКОВ (Китай). — Військовий суд присудив на смертну кару вісьмох Китайців, запідозрених у комуністичній пропаганді та підготовці комуністичного перевороту в місті. Всім їм публично стяли голови на площі, як звичайно відбуваються такі кари в Китаю.

ГІРШЕ НІЖ УРЯД БРАТІЯНА.

ЖЕНЕВА (Швайцарія). — Секретар жидівського комітету в Ню Йорку, Вальдман, який щойно вернувся сюди з Румунії, де він брав участь у розсліджуванню антисемітського руху, говорить, що становище всіх національних меншостей при уряді Маню зробилося ще гірше, ніж воно було в часі панування лібералів на чолі з Братіяном.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи", Montgomery 498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 1838.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

НАША ДОЛЯ — В НАС САМИХ

Недавно поміщено в нашім органі голос священика під заголовком: **„Стара і нова унія"**. Порушена там справа має не тільки церковне, але й політичне значіння.

Треба признати, що автор допису намагався задержати повну обєктивність і виказував спокійно, річево й документно, що Унію намагалася Польща використати виключно тільки для своїх польонізаційних цілей. Автор підчеркнув, що Польща завелася на „Старій Унії", бо їй не вдалося підбити українську униятську церкву, але це тому, що Польща розвалилася, а Галичину прилучено до Австрії, за якої українська униятська церква зросла в національну силу. І от тому намагається тепер Польща стару Унію поволи ліквідувати, а дальшу місію навертання Українців до Риму, вести при помочі „нової унії", виключно польськими руками.

Все це на загал відомі річи, як і відоме те, що теперішний папа віддав Полякам місію переведення Унії на українських землях. Той самий папа ангажує далі до навертання Сходу ще й ріжних князів Волконських, себто других, найбільш зажертих ворогів українського народа.

Та ствердивши те, нам не стає лекше. Цеж відоме, що з Москви і з Варшави не може вийти нічого для нас доброго. Кажемо, що Рим є проти нас. Але були часи, що він був за нас. Тепер махнув на нас рукою, а завтра може знову покладати на нас — найбільші надії. З Римом вже таке переживали не одні народи.

Та сук справи не лежить в Римі, як не лежить у Варшаві, чи в Москві. Бо в життю народів не є інакше як у життю людей. А в життю людей є так, як це говорив Брут до Касія, що „Доля людей, коханий Бруте, не в планетах, а в нас самих". Тому менше застановляймося над тим, що думають про нас римські кардинали, папи, патріярхи, польські міністри, чи московські князі й комісарі, а більше дбаймо про те, щоби створити з себе дійсну силу й то матеріяльну, духову й моральну. Доперва та сила заставить інших думати про нас так, як нам треба. Бо доперва тоді, натрафивши на дійсну силу, розібються пляни наших ворогів. Доперва зіткнувшися з характерними українськими світськими і церковними провідниками, пізнають Варшава, Москва й Рим, що нема між нами місця на угоди з Москвою чи з Варшавою, або на того рода експерименти, які переживаємо з Унією.

УКРАЇНА І УКРАЇНЦІ

II.

УКРАЇНЦІ ПІД ПОЛЬЩЕЮ.

Українці під Польщею замешкують етнографічну територію, яка виносить 137,135 квадратових кільометрів, а саме: Східну Галичину 55,300 кв. км. і Північно-Західні Українські Землі — 81,835 кв. км., це є 36.3% всього простору Польщі.

Після урядової статистики з 1921 р. було в Польщі 3,898,-428 Українців, це є 15.2% населення Польщі (25,694,700, з того Поляків 69.2%).

Та статистика є невірна. Українське населення бойкотувало перепис і тому він не обняв всіх Українців, часть греко-католицького населення — Українців — зачислили до Поляків, число римо-католиків збільшено в українських селах чисто фіктивними цифрами.

Порівнуючи ці числа з шематизмами гр.-кат. епархій, находимо села з населенням около 1,000 душ ріжниці на 300 душ рим.-кат. Неможливо припустити, щоби греко-кат. парохи, які в так малих селах знають звичайно населення особисто, не вчислили в своїх виказах цілих соток осіб. Фіктивними числами сфабриковано і число населення і римо-католиків (яких всіх зачислили за Поляків, хоч поважне їх число було виказуване перед війною як Українці), щоби лише виказати, що польський елемент є у Східній Галичині сильно заступлений.

Польська статистика подала, що в 1921 р. жило на території Галичини 3,023,000 гр.-католиків, з того 2,680,000 Українців. Австрійська статистика, яку також „обстригали" на некористь Українців, подавала після перепису з 1910 р. число гр.-католиків в Галичині на 3,378,000, Українців 3,207,000.

В 1914 р., перед самим вибухом світової війни, число гр.-католиків в Галичині було около 3,550,000 (природний зріст за 3 і пів року по 1.5% річно), з чого, відкинувши на еміграцію 50 тисяч, одержимо округле число 3,500,000 греко-католиків на початку війни.

В порівнанні з польською статистикою з 1921 р. греко-католики в Галичині стратили би через війну 477 тисяч і природний приріст за 7 літ. Такі великі воєнні страти є рішучо перебільшені.

Припустім, що половина населення з 1914 р. були мущини (в дійсности було 49.4%), то є 875 тисяч; припустім, що половина з них була у війську, то страти 477 тисяч значили би, що більше ніж кожний другий український жовнір — 56 на 100 — погиб на війні. Після таких самих рахунків повинні пр. Німці, маючи поверх 70 міліонів населення на початку війни, стратити замісць 2 міліонів около 9 міліонів.

Рівнож і порівняння таблиці віку жінок з мущинами в трох східно-галицьких воєвідствах виказують більше ріжниці—на 15 тисяч — лишень у віку 30—39 літ, всетаки ці і інші помірні ріжниці виносять приміром у воєвідстві львівськім не більше як 23 тисячі, те саме находимо і в других воєвідствах. Ті ріжниці не виносять більше як 60—70 тисяч, а якби навіть додав ще 30—40 тисяч на ріжні пошести, виселення і т. п., то все таки страти не виносять більше як 100 тисяч, а це до 477 тисяч ще далеко.

Перед війною виносив природний приріст — тобто надвишка уроджених над померших — понад 1.5%. Через війну зменшилось уродження, а збільшилася смертність. В останньому переписі 1921 р. находимо, що у віці 0—5 і 6 літ було менш-більш по 27 тисяч на річник, це є 5—10 тисяч менше як вищі річники. Тобто приріст через уродження виносив би около 1%.

В 1914 році було нас — як сказано — 3,500,000. Рік 1914 мав нормальне число уродин (ці могли зменшитися доперва в другім кварталом 1915 р.). Беручи число уроджень через 6 літ по 100 тисяч, одержимо число уроджень до 1921 р. 750 тисяч, до того 100 тисяч в 1921 р. (за 3/4 року усіх 124 тисячі) разом 850 тисяч. Коли пересічно перед війною умирало 100 тисяч, то нормально умерло від 1914—1920 р. 700 тисяч, в році 1921 — 70 тисяч, усіх 770 тисяч. Надвишка уроджень виносила би 80 тисяч. Беручи, що ми на війні стратили 100 тисяч, число Українців — греко-католиків — в році 1921 р. не могло бути нижче як 3,480,000.

Холмщина: Етнографічна територія виносить 11,610 кв. км., це є повіти Томашів, Грубешів, Холм, Володава, Біла, Константинів, узький пас у Замостя і Білгорай. Населення Холмщини було в часі війни в значній скількости виселене. В р. 1921 було тут Українців 277 тисяч, це є 44% населення (Поляків 33%, Жидів 15% інших 8%). Перед війною становили Українці 53% населення.

Підляше: обнимає повіти: Берестє, Кобрин, Дорогочин і полудневу часть повітів: більського і пружанського, Українська етнографічна територія виносить кругло 14 тисяч кв. км., Українців у 1921 р. було 255 тисяч, або 73% населення.

Полісся: Етнографічна площа виносить 37,642 кв. км. Число Українців в 1921 р. виносило 440 тисяч, це є 70% населення.

Волинь: Обіймає просторонь 30,228 кв. км. В 1921 р. жило там Українців 1,050,00, або 73% населення.

Разом на українській етнографічній території Польщі, це є площі 137,135 кв. км., було в 1921 р. 7,700,000 населення, з того Українців круго 5,500,000, це є 70% населення. До того треба додати ще Українців мешкаючих поза етнографічною територією в числі 150 тисяч, як і Українців у війську, около 50 тисяч. **Разом в 1921 р. було в Польщі 5,700-тисяч Українців.**

Коли до того додамо 300 тисяч репатріятів (мінімальне число) головно з північно-західних українських земель і природний приріст за 8 літ, пересічно 1.6% (Волинь має 1.8%), то одержимо разом 6,650,000 до 6,700,000 з чого на еміграцію відчисливши 100—150 тисяч, **одержимо число Українців в Польщі з початком 1930 р. 6,550,000.**

(Конець буде).

За що боролись ми з Ляхами?
За що ми різались з ордами?
За що скородили списами
Московські ребра? Засівали,
І рукою поливали,
І шаблями скородили,
Що-ж на ниві уродило?
Уродила рута, рута,
Волі нашої отрута!

Т. Шевченко.

НА ТЕМИ ДНЯ.

ДОВГИЙ ВІК ЛЮДЕЙ.

В Америці гостить Турок Заро, який каже, що йому 156 літ. Для доказу цього він привіз зі собою пашпорт та „спогади" про своє довге життя. Голосить себе Заро найстаршою людиною в світі.

Та ось тепер в Китаю обявився йому конкурент, який говорить, що він має 252 роки життя. Цей конкурент каже, що він мав 96 літ тоді, як Заро лише народився. Один професор шангунського університету говорить, що він знайшов документальні дані про те, що Китаєць, Лі-Чунг-Юн народився в 1677 році, крім того є офіціяльні документи про поздоровлення його урядом знагоди 159-ліття вродин, а потім також документи з нагоди 200-ліття. Отже нібито старий вік Лі-Чунг-Юна доказаний.

Цікаво, що Заро каже, що він ніколи не курив і не пив ні вина, ні жадного іншого алькоголю, а Лі навпаки: курив, пив кріпкий чай, пив також горівку, зроблену з рижу. Заро віт своє життя бурхливо на війнах, в тяжкій роботі, а Лі жив спокійно, стараючись утворити повну гармонію між тілом і духом. Заро аналфабет, а Лі-Чунг-Юн учений і фільософ, який навіть читав лекції в університеті.

Американські „сухі" шахуються Заром, як козирем проти алькоголю, а тепер „мокрі" дістали ще більшого козиря за алькоголь. Хто кого побе?

А ЯК СЕРЕД УКРАЇНЦІВ?

Історія нам лишила, що й Українців Бог не поскупив довгим віком. З історії ми точно знаємо, що останний кошовий Війська Запорожського Кальнишевський, прожив 112 років. Вісімдесять чотиро-літнім старцем арештували його Москалі й запакували в Соловецький монастир.

Там у страшних кліматичних та гігієнічних умовах вони тримали його 26 років у вязниці. Властиво не в вязниці, а в камінному мішку, до якого була лише одна невеличка щілина, через яку бувшому кошовому давали поміт та смердячу воду для споживання. Ніколи не провітрювалася й не опалювалася ця страшна яма й старий Кальнишевський у вохкости та в холоді просидів 26 років, а потім ще два роки був „на волі" в монастирі.

В книзі „Древности і клади Херсонської губернії" знаходимо, що в Херсоні „останній Запорожець" Бондаренко прожив 132 роки. До останнього дня свого життя він зберіг свою память, а помер застудившись на рибній ловлі.

Та мабуть і Кальнишевський і Бондаренко не дуже то були прихильні „прогибіції" й не шукали „гармонії тіла з духом", яку шукав Китаєць Лі. Отже довге життя є лише припадком, й годі штучно його досягнути.

ІСТОРІЯ ПОВТОРЮЄТЬСЯ.

Микола Костомарів, один з кращих істориків „Російського Государства", в своїй публіцистичній статті „Князь Владімір Мономах і казак Богдан Хмельницкий" між иншим пише:

„Хмельницький стояв вище своєї доби: він не міг бути задоволений ні Польщею ні Москвою, бо його не розуміла ні та ні друга. Польща чванилася свободою, — Хмельницький розумів, що це свобода брехлива, й не лише безнадуми відмовлявся від неї, але й хотів зробити свій народ знищителем такої свободи в самій Польщі: ліпше нічого не мати й жити бідаком, ніж носити в кишені повний гаманець фальшивих червінців... Польща не хотіла правди Хмельницького й він відвернувся від неї.

„Московщина також не зрозуміла його. Злучуючи з великоруським народом козацьку Україну, часть землі південно-руської, й приймаючи протекцію московського царя, він не хотів обмежитися цим і лишити почату ним справу створення незалежности й єднання всеї південної Руси, а також не хотів підчиняти своєї нації иншій і позбавляти свій нарід самобутности та права розпоряжатися собою...

„Хмельницький злучував з Москвою свобідний нарід, добувший собі кривавим трудом незалежність і свободу, а московський уряд мав на увазі не народ, а области, випадково набуті, котрі при випадкові можна було продати, проміняти, подарувати, коли буде вигідно. Московська держава начеб то несподівано побачила, що вона дійшла до того часу, коли мусіла бува перестати існувати й змушена була уступити своє місце иншому державному устроєви. Вона злякалася свого скорого самознищення. Хмельницький сварився з московськими послами, навіть грозив Московщині... Може, колиб огірчення і несправедливости до його народу не завели його передчасно в могилу, діло дійшлоби було до того, що Богдан повів би свої козацькі полки на Москву"...

Справа взаємовідношень Українців з Польщею та з Московщиною лишилася й до цього часу такою, якою вона була в часи Богдана. Нашому поколінню припало завдання довершити почате діло Богданом, або хоч почати його довершення, бо польська „свобода, право й вольности" та московське „братерство" лишилися й тепер такими самими, якими вони були за часів Богдана.

ДАРЕМНИЙ СТРІЛ.

Відомий сторонник поділу українських земель між Польщею та Росією, Станіслав Грабський, у краєвих польських газетах рішуче виступає проти „порозуміння між Поляками й Українцями в Польщі". Він уважає, що треба порозумітися між „русскімі" й Поляками в Польщі.

Можемо сподіватися, що шляхи такої реальної політики Грабського є правдивими, бо Українці не хочуть і не думають порозумітися на своїх землях з Польщею, а „Русскіе" та ріжні москвофіли й без порозуміння з Польщею стараються прислугуватися польській владі на українських землях. Українці вважають потрібним боротися всіма силами з польською окупацією українських земель, а москвофіли та „Русскіе", щоби ратувати хоч обгризену велику Росію, готові навіть чортови душу продати, а не то що Полякам прислугуватися.

Отож Грабський та „Русскіе" й москвофіли безпеченчо обіймуться, як рідні брати. А чи Польща осягне спокій на українських землях, то про це нехай Грабський спитає Українців. Та й без запитання в слушний час він почує відповідь.

Ой чужая сторононька без [вітру шумить,
Чужий батько, чужа мати не [бє, — а болить.
(Народна пісня).

Б. Дніпрянський.

СОВІТСЬКА УКРАЇНА ТА НАЦІОНАЛЬНА РЕВОЛЮЦІЯ

Нема сумніву, що на Україні слідуюча революція повинна бути національною, себто українська нація цим має закінчити свою революцію, що розпочиналася ще в 1917 р. під керуванням Української Центральної Ради. Бо справді, яку соціяльну революцію ми моглиби ще розпочати після большевицьких експериментів та невдач, коли вони самі уважають „військовий комунізм" помилкою й намагаються пояснити та виправдати його громадянською війною? А що не вдалося московським большевикам, те не вдасться й українським комуністам чи соціялістам.

Через це большевики і уважають усяку революцію та взагалі будьяку боротьбу супроти совітської влади контрреволюцією, нїби взявши собі назавжди монополь бути революціонерами. Але національну революцію українські селяне та робітники справді ще повинні перевести, якщо бажають вони, щоб українська нація була вільною від чужої опіки та визиску, якщо бажають вони, щоб наша нація була великою й рівноправною та рівнорядною з іншими; коли зрозуміють вони, що тільки своя суверенна держава створить умови для розвитку національної культури та для належного швидкого піднесення хліборобства й промисловости; коли відчувають вони, що тільки своя національна влада зможе подбати про їх матеріяльне забезпечення та соціяльні інтереси взагалі. А українська революція справді повинна, ліквідувши сучасну большевицьку диктатуру та залежність України від Москви, подбати про збереження всіх тих соціяльно-політичних здобутків, які були придбані, та зробити їх підставою української держави. І коли при цих умовах українські народні маси справді матимуть всю владу у своїх руках, дійсно від них залежатиме соціяльно-економічна та взагалі національно-державна будова, то така революція буде національною й не матиме нічого спільного з контрреволюцією та реставраційними заходами усяких монархістів, гетьманців, капіталістів та хліборобів. Більшевики теж розуміють, що така революція на Україні можлива та доцільна й через те намагаються обійти неминучий її вибух через свою українофільську політику та „українізацію". **Отже цілком ясно, що національна революція повинна також активно боротись зі спробами реставрації старого суспільного ладу. Вона має гарантувати селянам землю, а робітникам працю і належну заробітну платню.**

Певні галузі індустрії та частина шляхів мають лишитися державними, а інші можна передати містам, кооперації та приватним підприємствам, але під контролею держави. Ліси та природні богатства (крім дрібних місц. значіння) повинні належати державі, яка буде господарити або сама або на певних умовах з приватним капіталом. Взагалі треба признати безглуздям відновлення тої капіталістичної продукції, яка була до революції, бо нині приватний капітал зможе виконувати свої господарські функції й на нових підставах. Розвиток продукційних сил України повинен відбуватися під державною контролею. А при сучасних нових обставинах українське господарство навіть легче буде налагодити та відродити через певне співробітництво держави, кооперації та міських і приватних підприємств. Важніше є тільки те, щоб чужоземний капітал, який раніше відгравав велику ролю на Україні, міг і в будучині працювати на нашій батьківщині, але знова таки під державною контролею, основи якого можуть бути ріжні, в залежности від галузі індустрії та характеру підприємства. Ріжні форми концесій та аренди, так звані мішані товариства, як також і певна форма власности моглиби дати йому досить широке поле для діяльности. Взагалі з нашого погляду комбінація плянового суспільного господарства з індивідуальним приватним булоби найкращою гарантією та ґрунтом для доцільного швидкого господарського відродження та розвитку наших продукційних сил. Бо Україна потребує, наприклад, утворення своєї військової та текстильної індустрії, що може статися тільки через певні заходи державної влади, тоді як в багатьох галузях промисловости приватний капітал і сам зможе справитися з черговими завданнями.

Крім того необхідно підкреслити, що основою господарського життя й розвитку повинен бути принцип власности, але не тільки приватньої, а також суспільної та державної. Себто право власности мусить прибрати деяку іншу форму та зміст, як то було раніше. Наприклад, **ми уважаємо доцільним передати, чи краще, так мовити, закріпити землю за селянами на власність, але з обмеженням, щоб ті нові власники землі не мали права її цілком вільно продавати. Так само шляхом земельного законодавства повинно бути обмежене право поділу землі нижче певної норми, щоб господарства не дробились і т. д.** Ця ріжна форма власности може полегшити й розвязання питання з ріжними будівлями та будинками, особливо по містах. Частину з них, головним чином нові та відновлені державним коштом, держава має затримати в своїх руках, деяка частина залишиться в руках міст, а решту зможуть одержати назад попередні власники на певних умовах.

Бо, наприклад, деякі фабрики та заводи, які ще й нині поруйновані, можна повернути бувшим власникам тільки при умові, що вони їх знову пустять в рух через певний час. У противному разі нема ніяких підстав їх повертати.

Що торкається претенсій бувших землевласників, домовласників й інших власників всяких підприємств, то треба признати, що українська влада не має ніяких підстав давати їм якінебудь відшкодовання за всі ті шкоди та витрати, які повстали в наслідок громадянської війни та революції. Бо постраждало при цих подіях все населення, бо **якраз ці суспільні групи виступали проти української державности, робили всякі ексекуції над населенням, зробили державний переворот проти Української Центральної Ради, допомагали денікінській окупації і ще й тепер виступають проти української державности.** Отже вони повинні задовольнитися тим, що їм буде дана можливість знову вільно працювати та буде дещо повернене з колишнього майна, якщо українська влада це знайде корисним для господарського розвитку країни.

(Дальше буде).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

УКРАЇНСЬКА ШТУКА В АМЕРИЦІ.

Прочитав я в „Свободі" цікаву статю „Наша зброя" й почав роздумувати над нею. Дійсно, вона має рацію. Ми тут в Америці не маємо досить відповідних сил для провадження наших народних хорів, театральних гуртків, гуртків танцюристів і т. п. Багато серед нашої еміграції є таких, що дійсно мають добру волю й бажання із-за патріотизму й любови до всього свого створити відповідні культурні народні організації, провадити ними й пописуватися серед чужинців, щоби здобувати добре імя і славу для українського народу.

Дійсно, часто наші виступи бувають невдалими, бо впорядчики їх або не мали часу приготовитися до виступів, або частіше самі не мають потрібного знання та вправи. Не стану тут робити закидів за не впорядчиками та керовниками таких виступів, але зазначу, що від невдалих виступів часами може бути для Українців більше шкоди, ніж користи від вдалих. І то не лише тому, що ми перед чужинцями не попишемося як слід, а головно тому, що при невдачі в наших людей пропадає охота до організації й до праці на національному полі. Отце є найбільшим злом при невдачі.

Ті, котрі мають відповідне знання й фах для приготовлення публичних артистичних виступів Українців, але ставляться до підготовки недбало й виходять перед людей не підготованими, поповняють злочин супроти українського мистецтва й роблять злочин супроти свого рідного народа. Крім того від фахових і знаючих керовників звичайно більше вимагається ніж від випадкових, ніж від тих, котрі є дійсно аматорами, іноді дуже примітивними, які не мали нагоди й можливости вивчитися провадження й організації виступів. Тому й критика має для кожного з них свою окрему міру. Інакші вимоги ставиться до фаховців і артистів, а інакші до аматорів.

Знову кажу, на жаль, ми тут в Америці маємо дуже мало фаховців українського мистецтва, а тих аматорів, які хотілиб і навіть беруться власними силами до популяризації мистецтва, ніхто не вчить і ніхто їм не помагає здобути хоч початкове знання та хоч трохи поліпшити свої виступи. А міжтим ми маємо в Америці кількох фаховців українського мистецтва, які при бажанню моглиб багато прислужитися для піднесення нашої штуки тут. Ось візьмемо, наприклад, хоровий спів. Ми маємо тут на відпочинку нашого світової слави геніяльного диригента О. Кошица. Він уже довший час сидить десь на відпочинку, пережовуючи славу, яку здобув собі разом з Українським Національним Хором. Спокійно відпочиває геніяльний диригент, якому славу дала українська пісня, український нарід, і не чується до обовязку далі працювати для слави української пісні. Ріжні чужинці, в порівнанню з О. Кошицем пігмеї, потворили свої хори й з ними добувають сякутаку славу „російській пісні" — пісні українській, пісні в інтерпретації О. Кошица. Чи може наш шановний заслужений мистець чекає, поки знову в Києві буде Директорія й хтонебудь зорганізує нову „Державну капелю", а О. Кошиць візьме її провадити за кордоном та ще коли до цього будуть відповідні державні асигнування?

Коли так, то шановному нашому диригентові не доведеться вже більше пописуватися перед авдиторією й чарувати людей своїм блиском, геніяльним таланом. Хочби О. Кошиць взявся за піднесення нашої диригентської справи в Америці. Колиб він лиш оголосив, що відкриває школу диригентів, або краще спеціяльні курси, коротші, чи довші, — це вже справа його фаху, то безумовно він мав би в себе досить учнів з наших диригентів, дякоучителів, та з тих, котрі хочуть прислужитися українській пісні. Може для О. Кошица мізерна й мала робота, але для нас в Америці вона колосальна й першорядної ваги. Хто почуває себе Українцем і патріотом, той служить українському народови навіть на найменшій роботі, щоби не валятися гнилою колодою. Велике імя О. Кошица не лише гарантує йому успіх у підготовці диригентів, але й обовязує його до праці на полі національної пісні, й то до практичної, а не лише до теоретичної, над опрацьовуванням української пісні.

Наш балетмайстер В. Авраменко безперечно в Америці найбільше фаховий в українських танках. Перевів він уже тут велику роботу, розбудивши інтерес до українського національного танку серед Українців і серед чужинців. Та це треба вважати лише за початком роботи. Це лише перші кроки тих дійсних реальних наслідків, яких ми маємо право сподіватися й вимагати від В. Авраменка. Всі школи й виступи, які дотепер відбулися, мусять стати лише підготовком та матеріялом до заснування в ріжних місцевостях, де скупчена українська еміграція, спеціяльних товариств-організацій та груп по плеканню українського танку. Школи не сміють із закінченням курсу зникати й розпливатися, а навпаки: вони повинні перетворюватися в постійні організації молоді, в товариства для плекання українського танку.

Для цього В. Авраменко, організуючи школи, повинен вишукувати серед місцевих учнів талани і підготовлювати їх окремо на інструкторів, на своїх заступників, які продовжувалиб далі почату ним роботу. Тоді буде закінчена й доцільна та дійсно національна, а не лише бизнесова праця нашого балетмайстра, коли він виконає ту програму, що в кождій місцевости по своїх школах лишить інструкторів, котріб продовжували його роботу та зорганізовані товариства плекання українського танку, які, обєднуючися з місцевими українськими хорами, музичними товариствами, аматорськими театральними й т. д., стануть дійсними осередками культурного українського мистецтва.

Покищо я спинився на цих двох галузях нашого мистецтва, які найбільше стрічають захоплення серед нашої іміграції, до яких вона найбільше палиться та які є питомі лише для Українців, чому вони й роблять великий вплив на чужинців. Це наша культурна зброя, якою ми можемо й повинні воювати свої противників, але тоді це ми осягнемо, коли наші головні командантни не будуть сидіти й дрімати на відпочинку, а будуть дійсно практично й реально розуміти своє завдання, як служення українській справі, українському мистецтву та не будуть фактично дивитися на свою роботу як на „бизнес".

Ню Йорк. **І. Бондар.**

ЛІС ЗПЕРЕД 9,000 ЛІТ НА ДНІ МОРЯ.

Що скандинавський півостров був получений з німецьким побережем відповідною вузиною, це цього року ствердили досліди данських і шведських учених. Завдяки припадкові вчені одержали цінний доказ. Рибалки переконалися, що в глибині 25—27 метрів біля місцевости Казеберга є чимало старих пнів дерев. Отже д-р Орвар Ізбет у Тальмарі зараз став заподливо пошукувати і переконався, що ті пні походять із принаймеше 130-літніх дерев. Дерева ці росли 12 клм. від нинішнього шведського побережа. Дальші досліди виказали, що ці дерева мусіли жити в цій геольогічній добі, коли Балтійське море було злучене зі Середземним морем, а було то 9,000 літ тому. З того часу море залило наслідком обниження великих частей тої низини, з якої осталися лише острови і ютляндський острів.

КРАЇНА В ЯКІЙ НЕ ТРЕБА ПРАЦЮВАТИ.

Є така країна в світі, в часах, коли кипить боротьба між „працею і капіталом", коли справа праці є вісю всіх суспільних питань. Сміливий голяндський моряк Тасман відкрив ще в 1642. році громаду островів на Тихому океані, що зветься островами Фіджі або Віті. Але славніший став цей архіпеляг (що складається з 225 островів — з котрих лише около 100 є замешканих), коли в 1827. році осіли там англійські місіонарі і поробили картографічні знимки. Богацтва тих островів необчислимі. Кава, цукор, бавовна, кокосове волокно, віск, перли, будівельне дерево — все це є тепер предметом експорту англійських підприємців. Одначе первісні мешканці тих островів не хочуть братися до праці. Працюють спроваджені за них європейськими підприємцями інші робітники з Полінезійських островів. Тубильці танцюють і співають, вони нінюхи з замилування й налогу. Давніше вони були людоїдами, що первісно вважали релігійним культом, а потім переродився у звичайну потребу. Одним із найнебезпечніших канібалів (людоїдів) був ватажок тубільців Какобан (що жив у 19. столітті). Англійські місіонарі ствердили, що в „палаті" того ватажка пеклися цілі непокраяні і невипатрошені людські тіла та що ці печі ніколи не остигали. Самособою, тепер уже викорінено людоїдство. Та коли покинути побережа островів і запуститися в їх глибину, можна ще стрінути тубільців, які полюють на людей, як на найсмачнішу дичину...

—o—

СКІЛЬКІСТЬ АВТОМОБІЛІВ В АНГЛІЇ.

Останні статистичні обчислення виказали, що населення Великої Британії зростає щораз повільніше, зате число автомобілів росте дуже скоро. Тепер курсує в Англії 676 тисяч приватних особових самоїздів, 650 тисяч мотоциклів, 99,000 автомобілевих дорожок, 248,000 тягарових самоходів. Податки від самоходів у минулому році дали державі 17 і пів міліона фунтів стерлінгів.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

Фелікс Дрижак.

ПОЛЕВА СТЕЖА В ОГНИ ПОЛЬСЬКИХ ШРАПНЕЛІВ

5)

Вони стали дуже сумними й кождому з них стояли сльози в очах, але тому плачеви ніхто з нас не був винен. Ми стояли на фронтах й того самого вимагали від інших.

Ми забрали цих хлопців з собою до Липника, де дали їм зброю й вони були у наших рядах, доки не прийшло до наступу. Тоді вони пощезали так, що ми не знали, де вони ділися. На фільварок до Липника ми приїхали рано й думали трохи спочити.

Ми закватирувались на другому поверсі та дістали на сніданок: каву й хліб та по десять цигаретків. В кімнаті було зимно, а тому ми почали старатися, щоби чимось її огріти. Доходила 8-ма година, коли нас покликали на двір до збірки. Тут курінний отаман пояснив, що на заході Рави Руської наш фронт знаходиться з критичнім положенню. Поляки наступають, а четверта тернопільська сотня не може здержати їх наступу й подалася назад. Потім наказав, щоби перший і другий скоростріли негайно йшли їм на поміч, а перша сотня за пару годин має туди прибути, бо треба її стягнути з полудня.

Ми негайно посідали на санки й рушили зі співами:

„Гей у лузі червона калина похилилася,
Чогось наша славна Україна зажурилася".

Фірмани гнали коней, скільки вони сили мали. За пів години ми вже були недалеко під фронтом, де вже було чути тріскання скорострілів третої тернопільської сотні. Навколо тріскали польські шрапнелі, а декотрі стрільці відходили ровами назад і знову верталися. Старший десятник Петро Прусів з села Прусівці, що був командантом тих двох скорострілів, запитав, де є сотник з четвертої тернопільської сотні, бо він мусить сказати, де маємо заняти позицію. Сотник лежав коло скорострілів з четвертої сотні й уважав, як вони стріляють. Ми дістали росказ стати в резерві, а тому, що ми вже були під фронтом на 300 метрів, то треба було нам скриватися перед кулями. За короткий час перша наша лінія почала подаватися взад. Стрільці несли ранених на плечах. Кождий ранений був білий як стіна з вапна. Сотник з четвертої сотні був ранений у ліву руку в саму долоню, а біля нього скорострільці несли скоростріли й ранених. Поляки били сальвами з гармат і стріляли з машинових крісів. Нам довелося відходити за село, але я забув його назвиско. Спинилися ми на горі за селом, де були дерева й рідкий лісок. Думали там затриматися. Поляки не наступали на гору, але почали обходити нас зі всіх боків та лежма підсувалися все ближче долинками по снігу.

Сотник з четвертої сотні став коло нас з пораненою рукою. Він наказав податися взад до Липника, а коли дістанемо поміч, то зробимо наступ. Всі пішли взад, а ми, два скоростріли, мали йти ззаду й уважати, щоби польська кавалерія не наскочила на четверту сотню.

Ми дійшли до Нового Села. Сотня пішла селом, а ми залишилися на краю його, щоби пильнувати Поляків. Коли ми переходили через село, то тут всі в селі повиходили на вулицю і приглядалися нашим стрільцям. Пригадую, як одна старенька жінка питала нас так:

— А деж ви йдете, наші стрільці? Хтож нас оборонить, як прийдуть польські злодії?

Ніхто з нас нічого не відповів. Вже не було чути стрілів. Кождий думав, що нема чого так далеко йти взад. Та стрільці мусіли слухати наших провідників. Романишин говорив, що може це зрада, а один стрілець відповів, що коли проживемо, то побачимо.

Доходила трета година, коли ми були під Липниками. Тут ми дістали росказ заняти двома скорострілами фронт під Липниками. Санки нам забрали, це значило, що вже далі відходити не будемо, а приготовляємося до завзятого бою. З Липник вийшла перша тернопільська сотня, котра мала почати наступ на Поляків. Попереді йшов сотник Огар, один з вірних синів України. Він ішов скорим кроком, а за ним ціла сотня поспішала гусаком. У тій першій сотні були хлопці з села Ласковець в одній четі, а в другій з села Купчинці. Решта збиранина зі збаражського повіту. Сотня зайшла в лісок. Звідти двох наших стрільців верхом поїхали під Нове Село. Поляки почали стріляти з крісів. Одного нашого стрільця попала куля в праву ногу. Стрілець упав з сідла. Одна нога зачепилася в стремені, а голова волочилася по землі, коли кінь трапом летів до Липник. Тут коня зловили.

Перша сотня пішла в наступ. Всі кричать „Гура! гура!" Падуть ранені, а здорові летять як льви вперід. Поляки ставили сильний опір, але не витримали. Під церквою в Новім Селі стояв польський скоростріл. Він обороняв праве крило. Десятник, старший купчинецький, кинув на нього ручну гранату. Польські жовніри почали втікати, забираючи своїх ранених і залишаючи скоростріл під церквою. Далі втікали, кидаючи своїх ранених і зброю й куди хто міг, той туди втікав. Наші стрільці гналися за Поляками й кричали, що заволоки не дають жити нам на своїй рідній землі. Після бою скрізь лежали польські ранені жовніри й плакали з болю. Наші санітарі забирали їх і перевязували їх рани, клали на санки та відставляли до Жовкви.

Що Поляки здобули за цілий день, то вони опустили за одну годину. Ми прийшли на те саме місце, де були раніше.

До нас прийшов наш товариш Николишин. Він оповів, як Поляки втікали. Втікаючи вони взяли в однім селі трох свиней і одного священика, котрого гонили босого до Рави Руської. Та Николишин з кількома стрільцями дігнав їх і визволив священика з польської неволі та забрав трох Поляків в полон. За те мав дістати срібну медалю „хоробрости", але судьба не пощастила, бо коли 9. січня 1919 року ми наступали в брюховецькім лісі, він зістав убитий. Підчас нашого наступу на Дубляни під Львовом Николишин підносив патрони до скорострілів і тоді дістав у груди вісім куль з польського скоростріла. Тоді саме Федько Липка крикнув до мене: „Дрижак! Поляки ззаду нас!" Липка вистрілив до Поляків і упав на землю, збілівши як сніг. Польська куля „дум-дум" попала йому в ногу. Не було часу їм помочі дати, а треба було дальше відстрілюватися від Поляків. Скоро сталася трагедія першого тернопільського куріня.

(Конець).

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

Ісаїв Петро Маркіян,
скавтмастер „Л. Ч."

РОЛЯ ПЛАСТУ В НАЦІОНАЛЬНОМУ РОЗВОЮ.

Не буду говорити про неї вичерпуючо. Хочу тільки підмітити одну її сторінку, яка є дещо скрита й не все без застанови можна собі її усвідомити.

Знаною є річчю, що в народі, який довший час є в неволі й не бере безпосередної участи у державному житті, вельми заникає вміння володіти, проводити, приказувати, одним словом заникають громадянські та державно-творчі здібности, — народ не вміє сам собою правити. Доказом сего може бути такий факт, як нпр.: Коли звільнено Муринів Північної Америки з невільництва, в деяких місцевостях піднесли вони ворохобню й жадали для себе панів*).

В нашій історії бачимо склонність нашого народу піддавати себе пануванню других. Покликання Варягів, піддання Хмельницьким України Москві, Дорошенком Туреччині, роля центральних держав у наших визвольних змаганнях, всі політичні орієнтації на всіх, тільки не на власні сили, брак провідників в ріжних ділянках — отсе сліди тої склонности.

Викорінити її з нашої психіки, виробити людей активних — добрих провідників, — се мабуть найважніше й найбільш пекуче завдання українського національного виховання.

До сього саме між иншим Пласт змагає й сим потребам як найбільш відповідає. Всі організаційні форми Пласту від малого гуртка (7 пластівців) до верховних пластових властей мають на меті виробити вміння володіти й проводити. З одної сторони велика самоуправа (виборність команд), а з другої карність і послух вибраним властям, відповідають вповні сучасним державним устроям, де населення є рівночасно й підметом і предметом правління.

Не буду тут входити в подробиці й вказувати, як поодинокі пластові чинности й діловодства впливають на вироблення провідника. Вкажу тільки один примір. Вже хочби через те, що пластун часто перебуває в більшім гурті людей і перед ним виступає, призвичаюється до нього, не боїться його, той гурт на пластуна не ділає суґестивно. Пластун робиться відпорним на його вплив і не підлягає т. зв. настроєви товпи (animus turbae). Може він отже в гурті критично думати, орієнтуватися, а через те й тим гуртом правити.

Що Пласт дійсно виробляє провідників, міг про се переконатися той, хто обсервував деяких старших пластунів, яким вже приходилося правити сотками людей. Згадати хочби заряд пластових таборів, що цілком не є легкою річчю, з якого однак старше пластунство в багатьох випадках прегарно вивязувалося, краще, як деякі старші одиниці в подібних ситуаціях.

Через цю свою сторінку Пласт безумовно в великій мірі причинюється до розвою нації, бо робить її здібною до самоуправи й володіння.

Що так є, не диво, бо методу пластового виховання уклада Англієць, який, тямлячи про ріжні ціхи характеру, потрібні в життю індивідуальнім і громадянськім, не міг забути, що кличем його неугнутого народу є: „Велика Британіє, пануй над морями!"

(„Пластовий Шлях").

*) Про занепад тих здібностей у поневоленого народу пише докладніше Б. Клин: Національне виховання, Берлін, 1923, що повинен кожний пластовий провідник прочитати.

СОЦІЯЛІЗАЦІЯ УКРАНСЬКОЇ ПІСНІ Й МУЗИКИ.

Вже такий звичай мають культурні народи заходу, що на своїх зїздах в першу чергу здають справоздання із зробленої роботи. Майже кожний зїзд фахівців, це в першу чергу підсумки досягнень. Менше говориться там про те, що хто бажає зробити в будуччині.

Зовсім инший звичай завела Московщина на Україні. Зїздів, нарад, засідань і комітетів там така велика сила, що за витратою часу на них не стає змоги працювати навіть справді здібним і працьовитим фахівцям. На всіх тих зїздах ви почуєте дуже мало про зроблену роботу, бо на них укладають тільки нові пляни на будуччину, фантазують про те, якби то воно було, якщо виконано би намічені пляни. Дискусії над цими плянами уважають за найважнішу роботу.

Тільки в одній справі переводять Москалі на Україні намічені пляни, ухвалені на своїх зїздах, а саме: якби то ще більше поневолити наш народ. Тут вони не тільки творять програми, але стараються також перевести їх в життя. Бо все те, що має в собі щонебудь справді українського, відмінного від московського, хотять вони викинути, а на те місце дати своє кацапське; тепер називається воно там пролетарською культурою.

До таких зїздів треба зарахувати також зїзд „товариства революційних музик", який відбувся при кінці травня в Києві. На ньому подиктували комуністи дуже важні вказівки українським композиторам на будуче. На цей зїзд приїхав „сам" Скрипник з великою програмовою промовою про соціялізацію української музики і пісні.

Перед кількома роками перемінили вони українське музичне товариство ім. Леонтовича на „всеукраїнське тов. революційних музик".

Комуністам було не до вподоби, що члени старого товариства піклувалися чисто українською музикою і піснею. Це по їхньому етнографія і церковщина. Вони за всяку ціну хотять викинути з української музичної творчости якраз те, що творить ядро й основу її, а саме мотиви нашої пісні.

Всю музичну творчість треба по їхньому приноровити до сучасного реконструкційного періоду будівництва. Скрипникові, хоч у своїй промові сказав, що він не музик, не критик, не теоретик музики і на тих всіх справах не розуміється, то все те не завадило йому забирати голосу про ці справи і заявити, що пролетарська кляса не селянська, тому й пролетарське мистецтво не селянське. Нашу українську музику й пісню як пережиток треба здати до музеїв, а творити нову пролетарську. З того ясно виходить, що комуністи відкидають зовсім українську музику і пісню як буржуазну, а композиторі мають взоруватися на мотивах пісні робітничої кляси на Україні. Хто бував на Великій Україні, той знає, що пісні російських робітників по наших містах це чистий витвір московської культури, нанесений на Україну бродягами і салдатами. Всі вони нагадують і змістом і формою пісні хочби львівських передмість, де все є, тільки нема нічого українського.

Одна група учасників зїзду домагалася, щоби з музичного мистецтва викинути всю музику світових композиторів. На їх думку, все те — контрреволюція. Оставити хотять вони тільки твори Бетховена і Мусорського.

Комуністи намагаються найти в музиці і пісні тільки те, що має спільне з пролетаріятом. І в звязку з цим оцінюють минувшину. Музичне мистецтво минувшини хотять вони проаналізувати, щоби, Боже борони, не попасти в полон ворожих їм клясових мотивів. Це вже справді якесь божевілля комуністичне, дошукуватися в музичних тонах і мотивах української пісні — контрреволюції.

Та не тільки о те ходить теперішним володарям України. Вони по інквізиторськи заглядають в душі наших композиторів і слідять пильно, чи нема між ними контрреволюціонерів. Музики і співаки мусять бути не тільки добрими артистами; головніше, щоби вони були також добрими комуністами, бо інакше попадуть під большевицький суд, як це було з акад. Єфремовим і иншими. Скрипник на зїзді погрозив, що комуністи прочистять музичні організації так, що аж пух і піря буде летіти. Інші бесідники зазначували, що тепер в музичних організаціях нема творчої роботи, зате їде між ними робота за прості формули й переходить у звичайну гризню між поодинокими групами. Самий зїзд покінчився як звичайно ухвалою програм на будуче. Комуністи діпняли своєї мети, бо своїми директивами внесли ще більший хаос між українських музик, ніж був досі.

Тепер піде боротьба вже не за творчу роботу, не за здорове і потрібне суперництво, а за кождий музичний тон і мотив пісні, чи вони не є контрреволюційні та не загрожують чимнебудь комуністам і чи нема в них української контрреволюції.

Одно тільки певне, що чудової української пісні й музики не вирве з української душі ніхто, навіть такі божевільні реформатори, як московські комуністи. — („Новий Час").

Дм. Катамай.

МІТІНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Тов. ім. Тараса Шевченка. від. 289, повідомляє, що місячний мітінґ відбудеться в пятницю, 8 серпня, в годині 7.30 вечером, в товариськім домі, 1258 Harol St., на Норт Ґудман. Проситься членів і членкинь прибути на означений час, бо мітінґ зачнеться в означенім часі. Напоминається довгуючих, щоби старалися вирівнати свої довги на мітінгу, бо жадних грошей поза мітінгом не будеться принимати. Коли хто не може прибути на мітінґ, хай передасть свою вкладку другим членом. Члени повинні привести з собою нових кандидатів, бо много ще є Українців, котрі не є членами У. Н. Союза і нашого Товариства. Будемо принимати нових членів без оплати вступного, тож користайте з нагоди. — І. Байдак, предс.; А. Задорецький, кас.; Д. Коритко, секр.

САВТ ПЛЕЙНФІЛД, Н. ДЖ. Тов. Просвіта, від. 312, повідомляє всіх своїх членів, що звичайний мітінґ відбудеться в неділю, 10. серпня, в годині 4-тій пополудни, в Укр. Нар. Домі на Делмор Евеню. Проситься всіх місцевих і позамісцевих членів явитися і заплатити свої вкладки. Є важні справи, котрі мусять бути вирішені. — А. Загута, секр.

ДІТРОЙТ, МІШ. Тов. Запор. Січ, від. 75, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що звичайний мітінґ відбудеться 10 серпня, в годині 1-ій пополудни, там, де все відбувається, 3464 Cicotte St. Члени, котрі не заплатять своїх залеглостий до 10 серпня, будуть суспендовані. Ті члени, котрі вже суспендовані, коли не вирівнають своїх залеглостий, будуть виключені і стратять всякі права в організації. — С. Франків, предс.; І. Нагорняк, секр.

ОРМРОД, ПА. Бр. св. О. Николая, від. 124, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що звичайний мітінґ відбудеться 9 серпня, точно в годині 6.30 вечером, в гали де звичайно. Проситься членів явитис на означений час, бо маємо важні справи до полагодження. Будемо принимати нових членів без оплати вступного, тому нехай користають з сего ті, що хочуть стати членам. Проситься членів принести жертву по доляровй на Сиротинець-Захист, бо сего року наше Братство ще нічого не жертвувало. Хто з членів буде дома, а не прийде на сей мітінґ, підлягає карі. — Іван Олійник, предс.; Іван Мелета, секр.

АНСОНІЯ, КОНН. Тов. Запорожська Січ, від. 67, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що місячний мітінґ відбудеться в неділю, 10 серпня, в годині 1-ій пополудни, в Ліберти Галі. Кождий член повинен прийти на мітінґ і заплатити свої вкладки і залеглі довги. Котрі члени не прийдуть і не поплатять, будуть суспендовані. Товариство не може платити за членів по кілька місяців вкладок до Союза. Тут не є причиною безробіття, як декотрі з членів виправдуються, але недбальство. Суспендовані члени, коли не поплатять сего місяця своїх довгів, будуть виключені з Союза і Товариства. — Іван Шуран, предс.; Іван Пиріг, секр.

РОВЕЙ, Н. ДЖ. Тов. Згода, від. 294, повідомляє усіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в суботу, 9 серпня, в годині 7.30 вечером, в гали церковній на Гренд ул. Проситься членів явитись на означений час. Довгуючі члени мають вирівнати всі свої залеглости, бо в противнім разі будуть суспендовані. — Н. Моссора, секр.

ФІЛАДЕЛФІЯ, ПА. Тов. Згода, від. 62, повідомляє всіх своїх членів, що надзвичайний мітінґ відбудеться в неділю, 10 серпня, в годині 2-гій пополудни, під ч. 6177 Glenmore Ave. Проситься усіх членів явитись на сім мітінгу і вирівнати свої вкладки, бо в противнім разі будуть суспендовані. Вас. Вовчанський, предс.; П. Коконинський, кас.; Іван Сливар, секр.

ГЕРИ, ІНД. Тов. ім. Івана Франка, від. 389, повідомляє всіх своїх членів і членкинь, що місячний мітінґ відбудеться в неділю, 10 серпня, в годині 2-гій пополудни, в Нейборгуд Галі, 1700 Адамс. Проситься всіх членів і членкинь прийти на означений час, а довгуючих проситься вирівнати свої залеглости. Буде справоздання з послідного пікінку і справа слідуючого пікніку на 17-го серпня. — Д. Вінніцький, секр.

ПАЛМЕРТОН, ПА. Уряд Бр. св. О. Николая, вді. 369, повідомляє всіх членів, що піврічний мітінґ відбудеться в неділю, 10 серпня, в годині 1.30 пополудни, у звичайнім місци. Кождий член має явитись на означений час, бо є богато справ до полагодження. Не явившийся член, котрий буде сидіти дома, буде караний після статута. — І. Климишин, предс.; М. Куба, секр.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Сестр. Рожд. Пр. Богородиці, від. 36, повідомляє своїх членкинь, що місячний мітінґ відбудеться в суботу, 9 серпня, в гали де звичайно, в годині 7-мій вечером точно. Просимо членкинь явитися на означений час. Довгуючі мають вирівнати свої вкладки, бо в противнім разі будуть суспендовані. Будемо принимати нових членів до Сестр. і У. Н. Союза без оплати вступного. — Анастазія Грицак, предс.; Анастазія Озарів, кас.; Марія Ходак, секр.

ТОЛІДО, О. Бр. св. О. Николая, від. 167, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 10 серпня, в годині 2-гій пополудни, під ч. 2748 Lagrange St. Кождий член обовязаний прибути на збори і вирішити сю справу, яка в нас мала місце минувшого мітінґу. Можливо, що на наші збори прибуде головний радний У. Н. Союза. Проситься суспендованих минувшого місяця членів вирівнати свої вкладки. — Ів. Кульматицький, секр.

ЧЕСТЕР, ПА. Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 156, повідомляє всіх своїх членів, що місячний мітінґ відбудеться в неділю, 10 серпня, точно в годині 1-ій пополудни. Проситься всіх членів прибути на той мітінґ, бо є важні справи до полагодження. Довгуючих проситься вирівнати свої належитости. — Н. Іщук, предс.; П. Левицький, кас.; В. Новак, секр.

ЧЕСТЕР, ПА. Бр. Сош св. Духа, від. 237, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 10 серпня, точно в годині 1-ій пополудни, в Укр. Нар. Домі, 4-та і Ворд ул. Напоминається членів, щоби усі як один зійшлися на збори. Члени, котрі не будуть платити правильно своїх вкладок, будуть суспендовані з організації. Батьки, котрі називаєте себе Українцями, вписуйте свої діти до У. Н. Союза, бо в молодіжи будучність нашого народа. — Іван Стецик.

ФІЛАДЕЛФІЯ, ПА. Збори Тов. Єдність, від. 163, відбудуться в неділю, 10-го серпня, в годині 1-ій пополудни в Укр. Клюбі, 847 Н. Френклін вул. Взивається всіх членів прийти на час і вирівнати залеглости. Є також дуже важні справи до полагодження. Проситься членів привести своїх знакомих, а ми радо їх впишемо в члени. — Гр. Фрайт, секр.

ПОДЯКА.

Я, нижче підписаний, член бр. св. Петра й Павла, від. 58 У. Н. С., складаю щиру подяку У. Н. Союзови за уділення мені запомоги в сумі 75 долярів з фонду запомогового.

Дорогі браття й сестри Українці! Вступайте всі як один до У. Н. Союза, бо наш батько Союз ніколи нас не опустить у біді. Я вже хорую три роки й що року дістаю запомогу.

Михайло Дановяк,
Ютіка, Н. Й.

DO YOU KNOW WHY - - - It's So Embarrassing to Have Your Mustache Amputated?

Drawn for this paper By Fisher

